

Intets härolder I–III

1929 besöktes Nordiska museet i Stockholm av en långväga gäst. Det var den japanske filosofen och författaren Yanagi Soetsu, som med förebild inte minst från Sverige skulle komma att skapa flera museer för folkkonst i Japan. I sin bok "The Unknown Craftsman" gör sig Yanagi till uttolkare för den traditionella japanska kulturens estetiska värdegrund. Begreppet asymmetri intar en central plats i texten, men inte som del i ett motsatspar. Istället formuleras en skönhetsyn med utgångspunkt i zenbuddhismens strävan mot nondualism: bort från begreppspar som livet-döden eller jaget-omvärlden. Skönhet är befrielsen från polaritet. (Om skönhet står i motsatsförhållande till fulhet är den endast relativ; sann frihet är befriad även från idén om frihet.)

I mitt konstnärskap brukar jag utgå från ett regelverk, formulerar jag så att säga de grundlagar som ska komma att gälla för konstverkets universum innan jag börjar utforska det. Förhoppningen är att äpplet en dag ska falla uppåt.

En grov furuplanka hade lagts över takstolarna i vedboden på det lilla skogsbruket i norra Småland. Någon av mina förfäder på mödernet hade spillt tjära och annat däruppe – en uttjänt förvaringsplats – och jag kapade den i stycken att måla på. I verkstaden hittade jag en gammal hyvel. Stålet hade inte skärpts på hundra år, och den drog snett: så mycket bättre, jag var redan nu i någon mån utlämnad åt slumpen. Halvt dolda kådgömmor kom i dagen; kom det slumrande gamla träet att börja dofta.

Ett av ursprungen för teaterformen noh är shinto-riter, i vilka den maskerade huvudrollsinnehavaren fungerar som länk till andevärlden. Ögonblicket innan noh-skådespelaren beträder scenen, stannar han upp i ett förmak med en spegel. Det är där han maskerar sig. Maskerna är skurna i trä och bemålade. De båda ansiktshalvorna är inte helt symmetriska; dragen är kraftigt utmejslade: minsta huvudvridning får det skarpa ljuset på scenen att bilda ständigt nya skuggor, ständigt nya uttryck.

Ansiktena på trästyckena – nya fläckar, inte mer eller mindre värda än de som redan fanns där – är inspirerade av masker som används av noh-skådespelare.